

Rädda Barnen

Åland

Ålands landskapsregering

registrator@regeringen.ax

Jurist Linda Nyholm

Specialsakkunnig Cindi Pontin

Er referens

ÅLR 2023/4267

Datum

7 juli 2023

Kontaktperson

Lotta Angergård, vik verksamhetsledare

Ärende:

Utlåtande gällande lagförslag om ny skyddshemslag

Bakgrund: *Landskapsregeringen föreslår att en ny skyddshemslag antas. Den föreslagna skyddshemslagen utgår från den nuvarande skyddshemslagen med vissa ändringar. Ändringarna gäller organiseringsansvaret som föreslås överföras från landskapsregeringen till KST, så att KST i fortsättningen ansvarar för produktionen av skyddshemstjänster. Bestämmelser om finansieringen, ersättningsgrunderna och utbetalning föreslås intas på lagnivå. Av lagtekniska skäl för enhetlighet skulle enligt förslaget en ny lag antas i stället för att göra en mängd ändringar i nuvarande skyddshemslag.*

Rädda Barnens utlåtande

Rädda Barnen är en partipolitiskt och religiöst obunden barnrättsorganisation som har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag vid yttranden och i remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter, vilket enligt barnkonventionen är alla under 18 år.

1 § Syfte

Rädda Barnen välkomnar att landskapsregeringen genom lagförslaget tryggar skyddshemstjänsterna.

3 § Definitioner

Rädda Barnen välkomnar förslaget att definitionen av våld i nära relationer utvidgas.

Lagstiftningens konsekvenser för barn

En barnkonsekvensanalys har inte gjorts i processen med den nya lagen. I avsnittet "Allmän motivering" finns en övergripande redogörelse av forskning, en nordisk jämförelse av lagstiftning, åtaganden som Åland har via internationell reglering m.m. I avsnittet "Allmän motivering" finns även en tydlig hänvisning till barnkonventionens fyra principartiklar (artikel

2, 3, 6 och 12) samt [FNs barnrättskommittés allmänna kommentar nr 13](#) som lyfter fram artikel 19 om barns rätt till skydd mot våld. I avsnittet "Konsekvenser för jämställdhet, jämlikhet, barn" beskrivs konsekvenser för barn som upplevt och bevittnat våld. Här konstateras att "lagändringarna förväntas inte medföra ändringar i skyddshemstjänsterna i sig. Därför har inte ändringarna en nämnvärd effekt på jämställdheten eller barn till någon annan del förutom att tillgänglighet till skyddshemstjänsterna tryggas".

Rädda Barnen ser att den nya definitionen av våld kan innebära förändringar. Då definitionen av våld ändras i lag breddas troligen målgruppen. Vilka konsekvenser får det för barn och olika grupper av barn? I arbetet med en barnkonsekvensanalys hade möjligheten funnits att höra barn som använt sig av skyddshemstjänsten för att på så vis se om ytterligare justering i lagstiftning eller styrning av verksamheten behövs.

Rädda Barnen ser behov av rutiner som garanterar barns möjlighet att utvärdera och bidra till utvecklingen av tjänster inom offentlig service som riktar sig till och möter barn (t. ex. socialvård, hälso- och sjukvård, skola och polisen). Detta kan med fördel göras i samband med revidering av lagstiftning eller styrdokument, men även löpande i verksamheten.

Rädda Barnen konstaterar att det i juni 2023 kommit [nya rekommendationer till Finland och Åland](#) från FNs barnrättskommitté med skrivningar om våld i nära relationer och våld mot barn som är relevanta.

Behov av tydligt informationsansvar

I avsnittet "Allmän motivering" framgår att "Av kvinnorna hade 73% hört om skyddshemmens tjänsteutbud och 63% av männen. Personer under 25 år hade mer sällan hört om skyddshemstjänsterna jämfört med äldre åldersgrupper. Det samma gällde personer med ett främmande språk. I avsnittet visar även statistik att det finns en ökad risk för personer med invandrarbakgrund att utsättas för våld. Denna grupp (icke nordiska inflyttade) har initialt låga kunskaper i svenska vilket gör det extra viktigt att information om skyddshem ges på fler språk. När det gäller information till unga under 25 år behövs även här riktad information för att nå denna grupp då det enligt undersökningen "mer sällan hört om skyddshemstjänsterna". Personer med funktionsnedsättning är en annan utsatt grupp där information om skyddshemmens tjänsteutbud måste säkras genom tillgänglig information.

Behovet av information till barn och unga samt personer med funktionsnedsättning konstateras även i analysrapporten [Utsatthetes bredd och djup](#). Barn som Rädda Barnen möter i våra verksamheter har kontinuerligt över tid lyft behovet av information om stöd och hjälp som samhället kan ge. Våld är ett tema som ständigt återkommit. När det gäller informationen till barn är det viktigt noga överväga vilka infovägar som är relevanta. Konkret information om våld och hur du kan komma i kontakt med skyddshemmet behövs på arenor och forum där barn finns. Barn har föreslagit att information kan ges i skolan för att på så vis nå en majoritet av barnen på Åland. Det är viktigt att ge riktad information till *alla* barn så att vi med säkerhet når de barn som bevittnar eller utsätts för våld.

Artikel 19
Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa, sociala och utbildningsmässiga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena föräldrarnas, vårdnadshavarens eller annan persons vård.

Sådana skyddsåtgärder bör, där så är lämpligt, innefatta effektiva förfaranden för såväl upprättandet av sociala program som syftar till att ge barnet och de personer som har hand om barnet nödvändigt stöd, som för andra former av förebyggande och för identifiering, rapportering, remittering, undersökning, behandling och uppföljning av fall av ovan beskrivna sätt att behandla barn illa och, där så är lämpligt, förfaranden för rättsligt inskrivande

Rädda Barnen uppmanar landskapsregeringen att tydliggöra informationsansvaret gällande skyddshemmens tjänsteutbud så att informationen når ut brett i samhället på ett tillgängligt sätt.

Åländska civilsamhällets rapport

[Civilsamhällets arbetsrapport om barns rättigheter på Åland](#) lyfter våld i nära relationer: *Statistik om våld i nära relationer bland ungdomar (under 18 år) saknas på Åland.¹ Ämnet kan ses som tabu och det finns okunskap kring begreppet våld, vilket gör att det kan vara svårt att söka hjälp. I diskussioner och strategier gällande våld i nära relationer är det oftast fokus på vuxna relationer. Det kan göra att unga personer som blir utsatta för våld inte känner sig inkluderade i stödinsatserna som erbjuds för t.ex. våldsutsatta kvinnor.*

REKOMMENDATIONER:

- *Genomför en undersökning på Åland om hur vanligt förekommande våld i unga relationer är.*
- *Säkerställ en rutin för frågor samt en beredskap att hantera svaren om våld i unga relationer i skolhälsovården och i preventivmottagningen, kommande ungdomsmottagningen.*
- *Säkerställ att unga får barnanpassad information om vad är våld i nära relationer.²*

Stärk skyddet för barn som upplevt eller bevittnat våld

I Sverige är det sedan 1 juli 2021 straffbart (genom justering i brottsbalken) att låta barn bevittna exempelvis våld, hot eller sexuella övergrepp mellan närstående, eftersom det enligt forskning innebär ökad risk att drabbas av både psykisk och fysisk ohälsa.³ Detta har även lyfts i det åländska civilsamhällets alternativrapport till FN och av bland annat Brottsofferjouren – RIKU.⁴

Rädda Barnen uppmanar landskapsregeringen och lagtinget att i dialog med riket se hur den finska lagstiftningen kan revideras för att skydda barn som upplevt eller bevittnat våld.

---

¹ Ålands landskapsregering utförde år 2017 en utredning för att ta reda på hur stor andel av ålänningar i ålder 18–79 år som någon gång blivit utsatt för olika former av våld i nära relationer: [Våld i nära relationer på Åland 2017](#).

² T.ex. kontroll, utagerande svartsjuka, ekonomiskt förtryck etc.

³ [Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord SOU 2019:32 inklusive lagstiftningskedjan Regeringskansliet \(Sve\)](#)

⁴ Artikel "Familjevåld ur barnets synvinkel"